

AMERİKA-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

12 Temmuz 1966

Sayın Başkan, sayın arkadaşlar, gensoru önergesini vermiş olan arkadaşımız, Amerika'yla ülkemizin ne kadar içli dışlı hale geldiğini, Amerika'nın ülkemizde egemenlik haklarımızla bağdaşmayacak nitelikte ne gibi işler çevirdiğini somut örnekleriyle belirtti. Ben burada bu durumun hangi kaynaklardan doğduğunu kısaca on dakikada incelemeye çalışacağım.

Neden böyle bir durum ortaya çıkmıştır? Çünkü Amerika ile Türkiye arasında 1947'den bu yana birtakım ikili anlaşmalar ve bir NATO Anlaşması, bir CENTO Anlaşması ve 1959 Anlaşması imzalanmıştır. Şimdi, bu anlaşmalar hakkında çeşitli görüşler vardır. Bir görüşe göre bu anlaşmalar diğer uluslararası anlaşmalar gibidir. Koşullar değişirse, değişen bu koşullara göre bunlar da değişebilir. Devlet[ler] Hukukuna uygun, normal anlaşmalardır.

Bizim iddialarımız böyle değildir. Bu anlaşmaların normal, Devletler Hukukuna uygun anlaşmalar niteliğinde olmadığını öteden beri partimiz belirtmektedir. Diğer bir görüş de şudur: Bu anlaşmalar Türkiye'nin savunması için gereklidir, yalnız kalmaması için gereklidir. Buna karşı da bizim yanıtımız şudur: Milli savunmadan amaç nedir? Milli savunma ülkenin bağımsızlığını ve egemenliğini korumak içindir. Amaç budur. Peki, yalnız kalmayacağız, milli savunmayı sağlayacağız diye, bir tarafa karşı milli savunmayı ve bağımsızlığı koruyacağız diye, diğer tarafa milli egemenlik ve bağımsızlıktan tavizler veren haklar tanınması, milli savunmadan güdülen amacı elbette ki yerine getirmez. Milli savunmadan güdülen amaç, ancak bütün yabancı devletlere karşı bağımsızlık ve egemenlik tam sağlanırsa meydana gelmiş olur.

Nedir iddiamızın dayanağı? Devletler Hukukuna göre, devletler arasında yapılan anlaşmaların normal, kurallara uygun sayılabilmesi için bu anlaşmaların, "devletin sınırlı yetkileri" deyimi altında toplanan yetkileriyle çelişmemesi gerekir. Oysa bu ikili anlaşmaları ele aldığımız zaman, bu anlaşmalardaki hükümler, Devletler Hukukunda, devletin sınırlı yetkileri denilen yetkileriyle çelişki halindedir. Kısaca hatırlatayım, devletin sınırlı yetkileri altına giren haklar ve yetkiler şunlardır: Sınırsız yasa yapma ve yapılan yasaları bütün yurt genişliğinde engelsiz, aksamadan uygulayabilme; bütün yurdu kapsayan ve bütün yurt toprakları üzerinde oturanları kapsayan kaza hakkını kullanabilme; savaş açmak ve milli savunma kuvvetlerini dilediği gibi kullanabilme, barış yapabilme, gümrükleri kontrol edebilme ve denetleyebilme; bütün mali işlerde, paranın değerini koruma gibi işlerde son söz ve karar sahibi olma ve ülkenin bütününde denetleme ve idare fonksiyonunun gereklerini yerine getirebilme.

Oysa bundan önceki konuşmalarda da defalarca belirtildiği, gazetelerde de belirtildiği gibi bir kere kaza hakkı ve yasaları bütün ülke genişliğinde, arada hiç adacık-

lar bırakmadan uygulayabilme hakkı zedelenmiştir. Çünkü birtakım yabancı personel, NATO personeli, Amerikan personeli Türk yasalarının dışında bırakılmıştır. Üsler ve tesislerin bulunduğu sahalarda da, bunlar da ülke dışı statüye tabi olarak yine Türkiye'nin kaza hakkının ve yasalarını kullanma hakkının uygulanmadığı bölge adacıkları halinde kalmıştır. Barış yapma, savaş açma, milli kuvvetleri dilediği gibi kullanma yetkilerinin de tam serbestlikle kullanılmadığını ve kullanamayacağını bu anlaşmalarda ve NATO anlaşmalarında hükümleri vardır. Meşhur Kıbrıs olayı, burada defalarca belirtildi, orada Türkiye, kuvvetlerini kullanmaya kalktığı zaman, Johnson bunu 1947 Temmuzunda imzalanan İkili Anlaşmanın 4. maddesine dayanarak durdurdu, reddetti. Verdiğimiz silahları kullanamazsınız diye. Demek ki, doğrudan doğruya imzalanmış bir hukuki hükme dayanarak bu engellemeyi yaptı. Yani Türkiye için çok yaşamsal olan bir konuda Türkiye'nin kuvvetlerini, silahlarını dilediği gibi kullanmasını engelledi.

Diğer taraftan NATO'daki entegre komutanlık konusu da Türkiye'nin savaşa girme ve barış yapma yetkilerini dilediği gibi kullanmasına engel olmaktadır. Entegre komutanlıkta NATO'ya dahil ülkeler ve bu arada Türkiye eşit durumda değildir. Entegre komutanlık aslında Amerika'nın komutanlığıdır ve nükleer silahları kullanma konusunda son söz ve kararı vermek Amerika'nın elindedir. Bu yüzden ki Fransa NATO'dan çekilmektedir ve bu yüzden ki Amerika son zamanlarda nükleer silahların kullanılmasına, planlanmasına ve denetlenmesine katılım diye bir proje ortaya atmış, devletleri çağırmış, Mayıs 1966'da bizim Milli Savunma Bakanımız Sayın Ahmet Topaloğlu da katılmıştır. Fakat kendisinin o zaman yaptığı açıklamaya göre yine nükleer silahları kullanma yetkisi Amerika'da bırakılmıştır. Yani düğmeye basacak olan ve nükleer silahlarla bir 3. dünya savaşını başlatacak olan Amerika'dır.

Bu durumda yetkisi olsa dahi, Türkiye'nin bir savaş açma kararı verebilmesine olanak yoktur. Çünkü nükleer savaş ani bir savaştır, bir düğmeye basılarak yapılacak yıldırım savaşıdır, karar almaya zaman kalmadan, kendimizi bir üçüncü dünya savaşının ortasında bulacağız. Bu ise elbette ki Türkiye'nin ulusal çıkarlarıyla bağdaşabilen bir durum değildir. Nükleer bir üçüncü dünya savaşında Türkiye'nin bir çıkarı yoktur. Türkiye ancak kendi topraklarına hangi yönden gelirse gelsin bir saldırı olduğu takdirde anavatan savunması yapacak, ulusal kurtuluş savaşı yapacak bir ülkedir.

Maliye, gümrük, paranın değeri gibi konular -belki bunlar da tümüyle devletin sınırlı yetkileri dahiline giren yetkililerdir- burada da yine ikili anlaşmalara baktığımız zaman ta 1947'den itibaren gümrükler konusunda, Türk parasının değerinin korunması konusunda, bütçenin denk getirilmesi, uluslararası ticaretin serbest bırakılması, Amerikalıların Türkiye'den mal ve para çıkarabilmesi, hangi malların Avrupa'ya, hangi malların Amerika'ya satılacağı konusunda çok açık hükümler vardır 2 Temmuz 1948 ikili anlaşmasında. Oysa bütün bu konular, para, maliye, gümrükler, ticaret, bu konular, hatta belki hayret edeceksiniz, farkında değilsinizdir 1948 ikili anlaşmasında devletçiliği sınırlayan ve özel girişime daha fazla özgürlük verilmesini öngören konular bu ikili anlaşmalarda vardır. Biz sanıyoruz ki, bunlar yalnızca askeri anlaşmalardır. Demek ki, bütün bu konularda Türkiye'nin söz ve

karar sahibi olması, verdiği kararları dilediği gibi kullanmasını kısıtlayan hükümler vardır.

Askeri sahada bu böyle olduğu gibi, ekonomik alanda da böyledir. Bugün planlarımızı, projelerimizi Konsorsiyuma veriyoruz, onun incelemesine bırakıyoruz. Gerçi elbette ki Konsorsiyum ve Konsorsiyuma dahil ülkeler bize kredi verip vermekte serbesttirler. Bu konularda karar vermek onların sınırlı devlet yetkilerine aittir, ama Konsorsiyuma dahil devletler sadece bize kredi verip vermemek konusunda karar vermiyorlar. Çok daha önemlisi hangi projelere kredi verildiği hususunda karar veriyorlar. Yani Türk Hükümeti ancak çeşitli projeleri Konsorsiyumun önüne sürüyor, fakat bu projelerden hangisine yatırım yapılacağı hususunda Konsorsiyum veya ona dahil devletler karar veriyor. Demek ki, yatırımlarımızı istediğimiz yönlere, istediğimiz miktarlarla kanalize etmek hakkında karar vermek yetkisine bile tam sahip değiliz. Diğer taraftan Amerikan Ekonomik Yardım örgütü ise Amerika'nın Türkiye'ye yönelen yardımlarını kanalize etmekte ve denetlemektedir. Demek ki bütün bu konularda Türk Devleti kendisinin sınırlı yetkilerinde olan haklarını serbestçe ve tam kapsamıyla kullanamaz duruma gelmiştir.

CENTO ve Mayıs 1966'da yapılan ikili anlaşma bu durumu daha da vahimleştirmiştir. 1956'da CENTO zararlı, yıkıcı faaliyetleri önleme komitesi kurulmuştu. Buna Amerika dahil olmuş, Amerika buraya fon vermiştir. Ve bunun sonucu olarak, Amerikan İstihbarat Teşkilatıyla Türk İstihbarat Teşkilatı ve Türk Emniyet Teşkilatı arasında bir işbirliği başlamıştır ve ülkemize parası nereden geldiği belli olmayan bu geniş yayınlar baş göstermiştir. Ve Senatoda açıklanan son rapor, son casusluk olayı da bu istihbarat örgütleri arasındaki işbirliğinin nerelere kadar gittiğinin son ve somut olayıdır.

Mayıs 1959 tarihli anlaşmasıysa, Amerika'ya iç işlerinde, içte deyimiyle bozguncu faaliyetler, yıkıcı faaliyetler olduğu takdirde, silahla Türkiye'nin iç konularına müdahale etmek yetkisini vermektedir. On dakikada ancak kısaca özetlediğim şu konular bile göstermeye yeter sanırım ki bu ikili anlaşmalar, NATO anlaşması, CENTO 1959 anlaşmaları, devletler hukuku kurallarına uygun şekilde yapılmış normal uluslararası anlaşma niteliğinde değildir. Bu konunun gerçekten bir karara bağlanması için ve hangi tarafın iddialarının doğru olduğunun açıkça belirtilmesi için bu çok yaşamsal konuda mutlaka gensoru açılmasına karar vermenizi saygılarımla dilerim.

TİP Parlamentoda, Cilt 2, Sayfa 164-167